

16. YÜZYIL OSMANLI-İSPANYA SAVAŞLARININ GÖLGESİNDE KEHANET OLGUSU: MIGUEL DE PIEDROLA ÖRNEĞİ

THE PHENOMENON OF PROPHECY IN THE SHADOW OF
OTTOMAN-SPANISH WARS IN THE 16TH CENTURY:
THE CASE OF MIGUEL DE PIEDROLA

Hüseyin Serdar TABAKOĞLU*

Makale Bilgisi

Başvuru: 31.08.2020

Kabul: 13.11.2020

Article Info

Received: August 8, 2020

Accepted: November 13, 2020

Özet

16. yüzyılda Osmanlı ve İspanyol imparatorluklarının rekabeti Leopold von Ranke ile Fernand Braudel'in klâsik haline gelen eserleri dışında modern tarih araştırmalarına konu olmaya devam etmektedir. Buna karşılık bu çalışmalarda çoğunlukla iki büyük Akdeniz imparatorluğunun hükümdarları, siyasetleri ve kurumları makro-analitik yaklaşımla incelenmekte, bireysel anlatı ve örnekler ise gölgede kalmaktadır. Bu makale bir mikro-tarihçilik yaklaşımıyla, Osmanlı-İspanya mücadelesinde rol alan binlerce askerden biri olan Miguel de Piedrola'nın bir kâhin olduğunu iddia ederek içinde bulunduğu toplumda öne çıkma mücadelesini açıklamayı amaçlamaktadır. 1560 ve 1587 yılları arasında çeşitli konularda kehanetlerde bulunan Piedrola, kısa sürede büyük bir şöhrete kavuşmuş, hatta Kastilya'nın ilk kraliyet kâhini olması bile gündeme gelmişti. Bununla birlikte Piedrola'nın Engizisyon tarafından tutuklanıp mahkûm edilmesi bu hızlı kariyerin sonunu getirmişti. Bu araştırmanın temelinde yatan soru, Piedrola'nın kehanetlerinin İspanya'da nasıl ve niçin bu kadar yankı bulabildiğidir. Çalışmanın ana kaynakları İspanya Milli Kütüphanesi'nde bir kopyası bulunan Engizisyon sorgu raporu ve Kastilya Meclisi'nin ilgili tutanakları ile Piedrola'nın İnebahtı seferine dair kaleme aldığı ve Simancas Arşivi'nde muhafaza edilen bir belgedir. Bunların dışında ikincil literatürde Piedrola'nın izine, bazı araştırmalar istisna olmak kaydıyla, ancak dolaylı olarak rastlanmaktadır. Böylece bu makalede arşiv belgeleri ve modern

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Kırklareli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, htabakoglu@klu.edu.tr Bu yazının ortaya çıkmasında mehdici/mesihçi inanışlar konusunda katkıda bulunan değerli dostum Olgay Söyler'e teşekkür ederim. İspanya'daki kehanet düşünceleriyle ilgili katkıları ve konuyla ilgili İspanyol kaynaklarına dikkatimi çektiği için Dr. Mehmet Sait Şener'e müteşekkirim. Ayrıca Seyfullah Aslan ve Dr. Yahya Koç'a da makalenin taslağını okuyup değerli yorum ve katkılarını benimle paylaştıkları için teşekkürü borç bilirim.

araştırmalara dayalı olarak, sıra dışı bir karakter olan Miguel de Piedrola üzerinden küçük ölçekli bir tarih anlatısı oluşturmak hedeflenmektedir. Sonuç olarak Piedrola'nın Osmanlı-İspanya mücadelesinin etkisiyle Akdeniz dünyasında apokaliptik beklenti ve kehanet anlatılarının canlılığını koruduğu bir dönemde, II. Felipe'ye karşı oluşan iç muhalefet ortamının da yardımıyla, büyük bir ilgi toplamayı başardığı anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Miguel de Piedrola, kehanet, apokaliptik inanışlar, Osmanlı İmparatorluğu, İspanya

Abstract

The rivalry of Ottoman and Spanish empires continues to be a research subject of modern studies in addition to the classical works of Leopold von Ranke and Fernand Braudel. On the other hand, these studies mostly focus on the macro-analytical study of the rulers, politics and institutions of these great Mediterranean empires and thus individual narratives and examples remain in background. This article as an example of micro-history, aims to explain the struggle of Miguel de Piedrola who was one of the thousands of Spanish soldiers in the Ottoman-Spanish conflict, to become a prominent figure in the society by claiming to be a prophet. Piedrola who prophesized about various subjects between 1560 and 1587, gained immense fame and was even considered to be first royal prophet in Castile. However, his arrest and conviction by the Tribunal of the Holy Office of the Inquisition in Toledo ended his rapid career. The main question of this article is how and why the prophecies of Piedrola managed to have such a broad repercussion. The primary sources for this study are a copy of Piedrola's the Inquisitional inquiry report, which is kept in the Spanish National Library, relevant records of Cortes de Castilla and lastly Piedrola's report on the Battle of Lepanto which is kept in the General Archive of Simancas. Apart from these sources, we can only manage to follow Piedrola's traces in the secondary literature indirectly, with few exceptions. Thus, this article aims to form a small-scale historical narrative via the extraordinary life of Miguel de Piedrola, based on archive documents and modern studies. As a result, it is understood that Piedrola, by the help of internal opposition against Felipe II, managed to attract a great attention in a period in which the apocalyptic expectations and prophecies were still alive with the impact of Ottoman-Spanish conflict in the Mediterranean world.

Keywords: Miguel de Piedrola, prophecy, apocalypticism, Ottoman Empire, Spain

Giriş

16. yüzyılda Osmanlı-İspanya ilişkileri Akdeniz hâkimiyeti için yoğun bir mücadele ile geçmiştir. Bu çekişmede her iki imparatorluk da muazzam kaynakları seferber etmiş ve üstünlük kurmak için büyük ordu ve donanmaları harekete geçirmişlerdir. Kuzey Afrika kıyılarında İspanyol egemenliğini kurmaya çalışan İspanya kralı V. Carlos 1535'te Osmanlı kuvvetlerini Tunus'tan çıkarmayı başardıysa da 1541 yılında Cezayir'de ağır bir yenilgiye

uğramıştı. Buna ek olarak, Osmanlılar Preveze Deniz Zaferi (1538) ile Akdeniz’de üstünlüklerini kurmayı başarmışlardı. 1560 yılındaki Cerbe Deniz Savaşı ise Osmanlı İmparatorluğu ve İspanyol Monarşisi arasında yeni ve çok daha yoğun bir çatışma döneminin başlangıcını teşkil etmişti. Cerbe’deki büyük Osmanlı zaferi İspanya’nın Akdeniz’deki geleceğine dair oldukça karamsar bir hava yaratmıştı. İspanyol donanmasını oluşturan filoların büyük ölçüde imha edilmesiyle sadece İspanya’nın değil, aynı zamanda bütün Hıristiyan kıyılarının Osmanlı saldırılarına açık hale geldiği düşünülmekteydi. Bu durum İspanya kralı II. Felipe’yi Akdeniz stratejisini değiştirmeye ve bütün kaynaklarını denizgücüne yönlendirmeye zorlamıştı. 1560 ve 1574 yılları arasında İspanyol Monarşisinin öncelikli meselesi Akdeniz’deki Osmanlı tehdidi olmaya devam etmişti.¹

1560 yılındaki Cerbe Savaşı sadece Osmanlı-İspanya mücadelesinin yeni bir aşamasını oluşturmakla kalmaz, aynı zamanda bu büyük çekişmenin gölgesinde kalan bireysel bir anlatının başlangıcını teşkil eder. Cerbe Savaşı’nda Osmanlılar tarafından esir alınan çok sayıda İspanyol askerinin arasında bulunan Miguel de Piedrola y Beamonte’nin hayatı 16. yüzyıl Akdeniz dünyasına dair bir mikro-tarih incelemesi olarak oldukça dikkat çekici bir örnek oluşturmaktadır.² Piedrola’yı Akdeniz’de esaret kaderini paylaşan binlerce İspanyol askerinden ayıran şey onun olayları önceden haber verebilen bir kâhin (İsp. *profeta*) olduğunu iddia etmesidir. Piedrola esareti esnasında kehanet yeteneğini “keşfettiğini” ve kendisini yönlendiren “bir sesin yardımıyla” İstanbul’daki esaretinden kaçabildiğini iddia etmiştir. Cerbe’de yakalanması Piedrola’nın ilk ve tek esareti de değildir, zira İspanya’nın mücadele ettiği farklı cephelerde kraliyete hizmet eden Miguel de Piedrola 1560-1568 yılları arasında toplam dört kere Osmanlılara esir düşerek İstanbul’a götürülmüştür. Piedrola özgürlüğüne kavuştuktan sonra kehanetleri vasıtasıyla İspanyol yöneticilere askeri ve idari meselelerde tavsiyelerde bulunmaya başlamış ve onun bir kâhin olarak hızla artan şöhreti dini ve siyasi otoritelerin dikkatini çekmiştir. 1560 ve 1580 yılları arasındaki yirmi yıllık dönemde Piedrola’nın sadece kehanetlerinin değil, askeri konulardaki bazı tavsiyelerinin de II. Felipe’nin masasına kadar ulaştığı anlaşılmaktadır. Peki,

¹ Hüseyin Serdar Tabakoğlu, *Akdeniz’de Savaş: Osmanlı-İspanya Mücadelesi*, Kronik Kitap, İstanbul 2019, s. 177-187.

² Fırat Yaşa, “Mikro Tarihçilik ve Carlo Ginzburg”, *Dünyada Tarihçilik: Dönemler, Okullar, Yaklaşımlar ve Tarihçiler*, ed. Ahmet Şimşek, Pegem Akademi, Ankara 2017, s. 255-269. Avrupa’da mikro tarihçilik üzerine başarılı bir örnek için bkz. Carlo Ginzburg, *Peynir ve Kurtlar: Bir 16. Yüzyıl Değirmencisinin Evreni*, Çev. Ayşen Gür, Metis Yayınları, İstanbul 2016. Osmanlı dünyasına dair ilgi çekici bir mikro tarih çalışması için bkz. Yusuf Alperen Aydın, *Müteşebbis ve Devlet: 18. Yüzyılda Peksimetçibaşı Nureddin Ağa’nın Yükselişi*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2016.

Miguel de Piedrola bir kâhin olduğunu iddia ederek ne yapmaya ve ne elde etmeye çalışmıştı? Kehanetleri İspanya’da neden bu kadar ses getirmişti?

Apokaliptik Kehanetler ve Siyasi Düşünce

Yahudilik ve Hıristiyanlığa dair bir kavram olan kehanet (İsp. *profetismo*) olgusunda kişinin, genellikle rüya yoluyla, Tanrı’dan doğrudan doğruya bir mesaj veya yorumlanması gereken ilahi bir ilham aldığına inanılmaktaydı.³ Kehanette bulunanların henüz gerçekleşmemiş olaylarla ilgili bilgi verdiklerini iddia etmeleri dikkatleri onların üzerine çekmekteydi. 16. yüzyılda geleceğe dair en çok merak edilen konuların başında birçok inançta yer alan dünyanın sonuna dair beklentiler ve beklenen büyük kurtarıcının veya son dünya hükümdarının ne zaman geleceğine dair sorular gelmekteydi. Bu nedenle ele alınan dönem için kehanet olgusunun, özünde bir değişimin umutla beklenmesi olan mesihcilik/mehdicilik kavramları ile birlikte düşünülmesi gereklidir.⁴ Bu düşünceler kendi içinde mevcut siyasi yapı ve iktidara dolaylı bir eleştiri barındırmaktadır. Özellikle savaşların yoğunlaştığı, sosyal huzursuzluğun ve ekonomik problemlerin arttığı kriz dönemlerinde sosyal adalet, barış ve düzen getirecek bir kurtarıcı ve ilahi son beklentisinin arttığı gözlemlenmektedir.⁵

Apokaliptik kehanetlerin iç siyasette önemli siyasi yansımaları olmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu’nda II. Mehmed’in İstanbul’u fethinden önce bu girişime karşı olanların apokaliptik kehanetler vasıtasıyla muhalif söylemlerini meşrulaştırmaya çalıştıkları görülmektedir. Siyasi, sosyo-

³ Enrique García Hernán, “La Secularización del Fenómeno Profético en el Siglo XVI”, *Política y Cultura en la Epoca Moderna: Cambios dinásticos, milenarismos, mesianismos y utopías*, ed. Alfredo Alvar, Jaime Contreras ve José Ignacio Ruiz, Universidad de Alcalá, Alcalá, 2004, s. 602-603. Miguel de Piedrola Engizisyona verdiği ifadesinde rüyalarında bazen bir erkek veya kadın figürünün farklı kıyafetlerde kendisine görüldüğünü, diğer zamanlarda ise sadece bir ses duyduğunu ifade etmişti. Bkz. *Vida y sucesos sumamente estraños del propheta, ni falso ni santo, como él se nombraba, Miguel Piedrola, natural de Logroño*, Biblioteca Nacional de España, MSS/10470, fol. 51-52.

⁴ Luís Filipe Silvério Lima ve Ana Paula Torres Megiani, “An Introduction to the Messianisms and Millenarianisms of Early-Modern Iberian America, Spain and Portugal”, *Visions, Prophecies and Divinations: Early Modern Messianism And Millenarianism in Iberian America, Spain And Portugal*, Ed. Luís Filipe Silvério Lima ve Ana Paula Torres Megiani, Brill, Leiden/Boston 2016, s. 7-8 ve Abbas Amanat, “Introduction: Apocalyptic Anxieties and Millennial Hopes in the Salvation Religions of the Middle East”, *Imagining the End: Visions of Apocalypse from the Ancient Middle East to Modern America*, Ed. Abbas Amanat ve Magnus Bernhardsson, I. B. Tauris, London/New York 2002, s. 7.

⁵ Amanat, “Introduction: Apocalyptic Anxieties and Millennial Hopes”, s. 8-9 ve Richard L. Kagan, “Politics, Prophecy and the Inquisition in Late Sixteenth-Century Spain”, *Cultural Encounters: The Impact of the Inquisition in Spain and the New World*, Ed. Perry, Mary Elizabeth ve Anne J. Cruz, University of California Press, Berkeley 1991, s. 105-106.

ekonomik sebeplerle veya sultanın otoritesinin artacağı korkusuyla İstanbul'un fethine karşı duranların halk arasında yaydıkları temel argümanlardan biri İstanbul'un lanetli bir şehir olduğu ve fethinin kıyamet alametlerinden biri olduğu olmuştur.⁶ 16. yüzyıla gelindiğinde ise Anadolu'da Osmanlı İmparatorluğu'nun merkezileşme çabalarından ve mali politikalarından rahatsızlık duyan konar-göçer Türkmen kitleleri ve timârları ellerinden alınmış eski sipahiler kendisini "beklenen kurtarıcı" şeklinde mehdi ilan eden Şah Kalender etrafında birleşerek Osmanlı idaresine başkaldırmıştı (1526-1527). İsyanın büyümesinde sosyo-ekonomik nedenler bulunsa da isyanın mehdi karakteri bu inanışlara yakın Türkmen kitleleri arasında meşruiyet kazanarak destek elde etmesine yardımcı olmuştur. Sultan Süleyman'ın bir ahir zaman hükümdarı olarak tasvir edildiği bir dönemde Şah Kalender de muhaliflerin destek verdiği bir alternatif mehdi karakteri oluşturmaktaydı.⁷

16. yüzyılda Osmanlı ve Kutsal Roma imparatorlukları arasındaki yoğun mücadele havasının etkisiyle dünyanın sonuyla ilgili anlatımların ve apokaliptik beklentilerin artmış olması dikkat çekmektedir. Bu ideolojik çekişme büyük ölçüde askeri ve siyasi genişlemeye imaj ve algı yönetimi üzerinden meşruiyet sağlamanın bir aracı olarak görülmektedir.⁸ 16. yüzyıl başlarında Osmanlılar hem doğu hem de batıdaki rakiplerine karşı evrensel hâkimiyet iddialarını savunmuşlardır. Osmanlıların hükümdarlık ve hâkimiyet anlayışları kadim Orta Asya geleneği ve İslâm düşüncesinden beslenmekteydi.⁹ Yeryüzünde tek bir devlet, tek bir hükümdar ve tek bir doğru dinin evrensel hâkimiyetinin esas olduğu inanış Sultan Süleyman döneminde Osmanlı siyasi düşüncesinde oldukça etkili olmuştur.¹⁰ Buna karşılık

⁶ Osmanlı İmparatorluğu'nda yer alan kıyamet senaryolarında İstanbul'a özel bir önem verildiği görülmektedir. İstanbul'un fethinden önce bile şehrin düşmesinin kıyamet alametlerinden biri olduğuna dair halk arasında yaygın inanışlar Osmanlı tarih yazımında da yer bulmuştur. Apokaliptik düşünce geleneği içinde İstanbul da Babil, Roma ve Kudüs gibi kaderleri tarihsel önem taşıyan büyük şehirlerin yanında yer aldığı anlaşılmaktadır. Bkz. Feridun M. Emecen, "Lanetli Şehir Düştü: İstanbul'un Fethi ve Kıyamet Senaryoları", *Osmanlı Araştırmaları*, Sayı 22, İstanbul, 2003, s. 193, 201-204.

⁷ Mücteba İlgürel, "Kalender Şah", *DİA*, Cilt 24, İstanbul, 2001, s. 249 ve Olgay Söyler, "İhtilalci Bir Mehdi Şah Kalender Çelebi", *Atlas Tarih*, Sayı 55, 2018, s. 37-43.

⁸ Mayte Green-Mercado, "Speaking the End Times: Early Modern Politics and Religion from Iberia to Central Asia", *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, No. 61, 2018, s. 2 ve Gülru Necipoğlu, "Süleyman the Magnificent and the Representation of Power in the Context of Ottoman-Hapsburg-Papal Rivalry", *The Art Bulletin*, Cilt 71, No. 3, Eylül 1989, s. 411-413.

⁹ Abdülkadir Donuk, "Türk Devletinde Hâkimiyet Anlayışı", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi*, Sayı 10-11, 1979-1980, s. 49-56.

¹⁰ Sultan Süleyman'ın saltanatı esnasında neredeyse "zamanın son hükümdarı" olarak, bir "müceddid" ve "mehdi" gibi telakki edildiğini ifade etmektedir. Bkz. Feridun M. Emecen,

Osmanlılar bu iddialarında yalnız değillerdi, zira Kutsal Roma İmparatoru ve İspanya Kralı V. Carlos doğru dinin Katolik Hıristiyanlık olduğunu savunarak Sultan'a meydan okumaktaydı. Böylece Güneydoğu Avrupa ve Akdeniz havzasında iki büyük imparatorluk arasındaki jeopolitik çekişme ideolojik ve dini bir boyut da kazanmaktaydı.¹¹

Osmanlı İmparatorluğu batıdaki rakipleriyle siyasi ve ideolojik retorik olarak ciddi bir mücadele içindeydi ancak Osmanlıların evrensel hâkimiyet iddialarına asıl meydan okuma ve çok daha ciddi bir ideolojik tehdidin İslâm dünyasının içinden geldiğine dikkat çekmemiz gerekir. Şii Safevilerle savaşı meşrulaştırmak için eski kehanet söylemlerinin derlenerek Sultan I. Selim'in "Sahib-kıran" ve "Cihangir" olarak sunulması söz konusudur.¹² Bu nedenle Sultan Süleyman V. Carlos ile evrensel hâkimiyet için rekabete girdiğinde I. Selim'in Safevilerle mücadelesi için dizayn edilen "Ahir Zaman Hükümdarı" rol ve kimliğini benimsemekte sorun görmemişti.¹³ Bu kimliği pekiştirmek için Sultan Süleyman'ın yakın çevresinde bulunan bazı danışmanlarından istifade ettiği anlaşılmaktadır. Mesela Remmal Haydar sultana hem doğu siyasetiyle ilgili istihbarat sağlıyor hem de kehanet şekline soktuğu siyasi ve askeri tavsiyelerini iletliyordu.¹⁴

Osmanlı İmparatorluğu'nda Safevilerle mücadele ile yoğunlaşan ve gelişen mehdici yaklaşımlar İspanya'da Endülüs Müslümanları, Yahudiler ve Yeni Hıristiyanlar aracılığıyla bilinmekteydi.¹⁵ 16. yüzyılda Akdeniz, Avrupa ve Yeni Dünya'ya yönelik genişleme sürecinde V. Carlos idaresindeki İspanya evrensel hâkimiyet iddialarına meşruiyet ve ideolojik destek kazandırmak için bu kavramlardan faydalanmıştı.¹⁶ Osmanlı

Osmanlı Klâsik Çağında Hilafet ve Saltanat, Kapı Yayınları, İstanbul 2020, s. 89-90 ve Kaya Şahin, *Kanuni Devrinde İmparatorluk ve İktidar: Celalzade Mustafa ve 16. Yüzyıl Osmanlı Dünyası*, Çev. Ahmet Tunç Şen, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2014, s. 84-95.

¹¹ Cornell H. Fleischer, "Mehdi ve Binyıl: Osmanlı Emperyal İdeolojisi'nin Gelişimi", *Osmanlı*, Cilt VII, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2009, s. 150-151.

¹² Emecen, *Hilafet ve Saltanat*, s. 159-164.

¹³ Fleischer, "Mehdi ve Binyıl", s. 154.

¹⁴ Kehanet ve müneccimlik konularında uzman olan Haydar'ın kehanet tekniği büyük ölçüde astroloji ve dünyanın sonuna dair bir çalışma olarak Hıristiyan kehanet literatürünün de temel kaynaklarından biri olan "Danyal'ın Kitabı"na dayanmaktaydı. Bkz. Fleischer, "Mehdi ve Binyıl", s. 156-157 ve Olgay Söyler, "Türk Kültüründe Kehanet ve Safevi Sarayından Osmanlı Sarayına Bir Kâhin: Haydar Remmal", *Atlas Tarih* (Yayın sürecinde).

¹⁵ Teófanés Egido, "Historiografía del Mesianismo en la España Moderna", *Política y Cultura en la Epoca Moderna: Cambios dinásticos, milenarismos, mesianismos y utopías*, Ed. Alfredo Alvar, Jaime Contreras ve José Ignacio Ruiz, Universidad de Alcalá, Alcalá 2004, s. 464-465.

¹⁶ Silvério Lima ve Torres Megiani, "An Introduction to the Messianisms and Millenarianisms", s. 27-28.

İmparatorluğu'nda Sultan I. Selim ve Sultan Süleyman'ın "sahib-kıran"¹⁷ olarak tasvir edilmesine karşılık İspanya tarafında da Şansölye Gattinara evrensel hâkimiyet iddialarını Hıristiyan teolojisi içinde ifade ederek, V. Carlos'un bütün dünyayı idaresi altında toplayacak tek çoban olduğunu öne sürmekteydi.¹⁸ İspanya'da II. Felipe'nin hükümdarlık anlayışı babası V. Carlos döneminde olduğu gibi apokaliptik kehanetlerden etkilenmişti.¹⁹ II. Felipe'nin Katolik Hıristiyan dünyanın savunucusu rolüyle hem Avrupa'da Protestanlar hem de Akdeniz cephesinde Osmanlı İmparatorluğu ile mücadelesi onun son dünya hükümdarı olma iddiasıyla giriştiği çatışmalar olarak görülebilir. Miguel de Piedrola'nın tam olarak bu dönemde, Akdeniz'de Osmanlı-İspanya mücadelesinin en yoğun yaşandığı 1560 Cerbe Savaşı sonrası dönemde, kehanetleriyle İspanya'da gündeme gelmesi dikkat çekicidir.

Osmanlı-İspanya Mücadelesinde Bir Asker ve Kâhin: Miguel de Piedrola

Miguel de Piedrola'nın hayat hikâyesi hakkında bildiklerimiz büyük ölçüde 1587 yılında Engizisyonun Toledo mahkemesinde savcı Sotocameño'ya verdiği ifadeye dayanmaktadır.²⁰ Muhtemelen 1540 civarında doğan Piedrola küçük yaşta kimsesiz kalarak kendisine okumayı öğreten bir rahibin korumasına verilmişti. Bir süre rahibe ayinlerde yardım ettikten sonra farklı yerlerde dilencilik ve hizmetkârlık yaparak geçimini sağlamaya çalıştı. Bu dönemde Piedrola'nın İspanya'da örnekleri görüldüğü gibi pikaresk bir

¹⁷ Şahin, *Kanuni Devrinde İmparatorluk ve İktidar*, s. 216-221.

¹⁸ Rebecca Ard Boone, *Mercurino di Gattinara and the Creation of the Spanish Empire*, Pickering and Chatto, London 2014, s. 91-92.

¹⁹ Hükümdarlığının başlarından itibaren II. Felipe'nin destekçileri onun Hıristiyan dünyasını birleştirmek ve Kudüs'ü geri almak için Tanrı tarafından seçildiğini düşünmekteydiler. Bkz. Geoffrey Parker, "The Place of Tudor England in the Messianic Vision of Philip II of Spain: The Prothero Lecture", *Transactions of the Royal Historical Society*, Sixth Series, Cilt 12, 2002, s. 173.

²⁰ İfadede bazı kronolojik düzensizlikler dışında yer yer muğlak ifadeler ve boşluklar bulunduğu dikkat çekmektedir. Bu çalışmada Piedrola'nın ifadesinde yer alan bilgiler dönemin tarihsel gelişmeleri bağlamında kronolojik bir düzene sokularak, boşluklar tamamlanmaya çalışılmıştır. Bkz. *Vida y sucesos sumamente estraños del propheta*, fol. 1-117. Piedrola'nın Engizisyona verdiği ifadenin özet şeklinde İngilizce tercümesi için bkz. Richard L. Kagan ve Abigail Dyer, *Inquisitorial Inquiries Brief Lives of Secret Jews and Other Heretics*, The Johns Hopkins University Press, Baltimore 2011. İngilizce tercümede bazı hatalar ve anlam kayıpları olduğuna dikkat edilmelidir. Örneğin İngilizce tercümede "I had been previously taken captive three different times" şeklinde Piedrola'nın Cerbe'den önce üç defa daha esir alındığına dair bir ifade vardır ancak İspanyolca orijinal metnin bağlamında onun Cerbe'den sonra üç defa esir olarak İstanbul'a getirildiği anlaşılmaktadır.

hayat tarzı sürdürdüğü anlaşılmaktadır.²¹ Piedrola daha sonra erken modern dönemde talihini arayan birçok İspanyol gibi Sicilya'ya giderek buradaki İspanyol birliklerine katıldı.²² Miguel de Piedrola, diğer cephelerdeki hizmeti dikkate alındığında Sicilya Terciosu'na gönüllü olarak yazılmış olmalıdır. 16. Yüzyılda İspanyol Monarşisi İtalya toprakları için Fransızlarla mücadele halindeydi, bu nedenle İspanya Kralı ve Kutsal Roma İmparatoru V. Carlos Napoli, Sicilya ve Lombardiya Tercioları olarak isimlendirilen profesyonel piyade birliklerini kurmuştu. İspanyol askeri teşkilatı içinde en seçkin birlikler olan terciolar ihtiyaca göre İtalya'daki üslerinden farklı cephelere sevk edilmekteydi. Bu birlikler Akdeniz'de hem kadirga filolarının asker ihtiyacını karşılamışlar hem de Kuzey Afrika sınır garnizonlarını oluşturmuşlardı. İspanya'da Granada İsyanı'nın (1568-1570) bastırılması için de kullanılan terciolar Felemenk İsyanını bastırmaya gönderilen Alba Dükü'nün komuta ettiği Flandra ordusunun da çekirdeğini oluşturmuşlardı.²³ Sicilya Terciosu'nun konuşlandığı cepheler Piedrola'nın ifadesinde belirttiği ve çeşitli kehanetlerde bulunduğu yerler ile uyum göstermektedir.

İstanbul'da Esaret

Miguel de Piedrola²⁴ ilk olarak Cerbe seferi esnasında Osmanlılar tarafından esir alınarak İstanbul'a götürüldüğünü ifade etmektedir. 1560

²¹ Kahramanlarının türlü numaralarla geçimlerini sağladığı, özgür, rahat ve "serseri" bir hayat sürdürdüğü bu yaşam biçimi Tormesli Lazarillo ile edebiyatta bir roman türü olarak da yer bulmuştur. Bkz. *Tormesli Lazarillo*, Çev. Ertuğrul Önalp ve Arzu Aydonat, Can Yayınları, İstanbul 2015. Cervantes'in de hikayelerinde sık sık yer verdiği pikaronun dünyasında "...bir yanda şarkılar söylenir, bir yanda küfredilir, bir yanda kavga edilirken, bir yanda kumar oynanır ama her yanda hırsızlık vardır. Orada özgürlük vardır, çalışma vardır." Bkz. Miguel de Cervantes Saavedra, *Örnek Alınacak Hikayeler*, Çev. Nazlı Hülya Soydan, Kırmızı Yayınları, İstanbul 2010, s. 304.

²² *Vida y sucesos sumamente estraños del propheta*, fol. 5.

²³ Joaquin de Sotto y Montes, "Los Grandes Tercios Viejos de la Infantería Española", *Revista de Historia Militar*, No. 11, 1962, s. 43, 48 ve 51.

²⁴ Esirlerin Avrupa'ya dönüşlerinde esaretleri süresince başlarından geçen olayları anlattıkları farklı hatıratlar ve günlükler mevcuttur. Bkz. Michael Heberer, *Osmanlıda Bir Köle: Brettenli Michael Heberer'in Anıları, 1585-1588*, Çev. Türkis Noyan, Kitap Yayınevi, İstanbul 2003 ve Friedrich Seidel, *Sultanın Zindanında: Osmanlı İmparatorluğu'na Gönderilen Bir Elçilik Heyetinin İbret Verici Öyküsü (1591-1596)*, Çev. Türkis Noyan, Kitap Yayınevi, İstanbul 2010. Özellikle 16. yüzyılda İstanbul'daki Avrupalı esirlerin kaleme aldığı esaret anlatıları geniş bir literatür oluşturmuş ve çeşitli akademik çalışmalara konu olmuştur. Bkz. Özlem Kumrular, *Türk Korkusu: Avrupa'da Türk Düşmanlığının Kökeni*, Doğan Kitap, İstanbul 2008 ve Nida Nebahat Nalçacı, *Sultanın Kulları: Erken Modern Dönem İstanbul'unda Savaş Esirleri ve Zorunlu İstihdam*, Verita Kitap, İstanbul 2015. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki esirlerin durumunu Osmanlı arşiv belgelerine göre inceleyen modern bir çalışma için bkz. Esen Salarcı Baydar, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Savaş Esirleri Üsârâ-yı Mîrî (1650-1720)*, T. C. İstanbul

yılında St. Jean Şövalyeleri Büyük Üstadı Jean de la Valette ve İspanya'nın Sicilya Genel Valisi Juan de la Cerda II. Felipe'nin de onayıyla Trablusgarp üzerine bir harekât planlamışlardı. Bu seferin amacı Napoli ve Sicilya kıyılarına akınlar düzenleyen Turgut Paşa ve Osmanlı korsanlarının bölgeden temizlenmesiydi.²⁵ 20 Kasım 1559'da başlayan sefere Piedrola'nın da bulunduğu Sicilya Terciosu dâhil olmak üzere 12.000 asker katılmaktaydı. Buna karşılık salgın hastalıklar nedeniyle İspanyol kuvvetlerinde önemli kayıplar yaşanmış ve bu nedenle Trablusgarp yerine daha sınırlı bir harekât ile Cerbe adasına çıkılmasına karar verilmişti.²⁶ Her ne kadar İspanyollar Mart 1560'ta gerçekleştirdikleri çıkarma ile adaya hâkim olmayı başarmışlarsa da 11 Mayıs günü Piyale Paşa komutasındaki Osmanlı donanması Cerbe önünde bekleyen İspanyol filosunu imha etmiş ve Cerbe kalesindeki birlikleri de kuşatma altına almıştı.²⁷ Miguel de Piedrola'nın Cerbe Deniz Savaşı'nda mı yoksa 30 Temmuz'da Cerbe kalesinin fethi esnasında mı esir alındığı maalesef net değildir. Piedrola deniz savaşında ele geçirilen Sicilya kadırgalarında filo komutanı Sancho de Leyva ile birlikte esir alınmış olabilir.²⁸ Bununla birlikte Piedrola'nın Osmanlıların “*soltat leventleri*” dedikleri tercio alaylarından seçilen askerlerin koruduğu Cerbe kalesinde ele geçirilmiş olması da mümkündür.²⁹

Cerbe'de büyük bir başarı kazanan Osmanlı donanması ele geçirdiği çok sayıda İspanyol esir ve gemilerle Eylül ayında büyük bir törenle İstanbul'a giriş yaptı. Alınan esirler arasında Cerbe garnizonu komutanı Álvaro de Sande'nin yanı sıra Napoli ve Sicilya filolarının komutanları Berenguer de Requesens ve Sancho de Leyva da bulunmaktaydı. Donanmanın geçidinden birkaç gün sonra Habsburg elçisi Busbecq'in açlıktan yarı ölü gibi olduklarını ifade ettiği savaş esirleri padişaha takdim edilmek üzere gösterişle Topkapı

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2020.

²⁵ “II. Felipe'den Andrea Doria'ya”, 15 Haziran 1559, Rafael Vargas-Hidalgo, *Guerra y diplomacia en el Mediterráneo: Correspondencia inédita de Felipe II con Andrea Doria y Juan Andrea Doria*, Ediciones Polifemo, Madrid 2002, s. 242-244, “II. Felipe'den Gian Andrea Doria'ya”, 7 Ağustos 1559, Vargas-Hidalgo, *Correspondencia inédita*, s. 256, Cesáreo Fernández Duro, *Armada Española*, Cilt II, Museo Naval, Madrid 1972, s. 18-19.

²⁶ Duro, *Armada Española*, II, s. 25.

²⁷ Zekeriyazade, *Ferah Cerbe Savaşı*, Haz. Orhan Şaik Gökyay, İstanbul 1980, s. 54, Tabakoğlu, *Akdeniz'de Savaş*, s. 197-202, AMN, *Colección Navarrete*, IV, fol. 134, dt. 13: “*Relación breve y verdadera de la jornada de los Gelves*” ve “*Avisos; Los Gelves*”, 23, 25 ve 30 Mayıs 1560, Vargas-Hidalgo, *Correspondencia inédita*, s. 321-322.

²⁸ Zekeriyazade, *Ferah Cerbe Savaşı*, s. 51-53 ve Duro, *Armada Española*, II, s. 31-32.

²⁹ Zekeriyazade, *Ferah Cerbe Savaşı*, s. 55-57.

Sarayı'na getirilmişlerdi. İspanyol esirlerin zırhları etraftakilerin alay etmesi için ters ve gülünç şekillerde giydirilmişti.³⁰

İspanyol esirler Osmanlı İmparatorluğu'nun gücünü vurgulamak üzere halkın ve yabancı elçilerin dikkatini çekecek şekilde şehirde dolaştırıldıktan ve padişaha sunulduktan sonra zindanlara dağıtılmışlardı. 16. yüzyılda İstanbul'a getirilen savaş esirlerin ve kölelerin tutulabileceği birkaç önemli zindan bulunmaktaydı. Bunlardan ilki kalabalık grupların tutulmasına daha uygun olan Galata'daki tersane zindanı, diğeri de genellikle asilzadeler gibi değerli esirlerin veya Malta şövalyeleri gibi kurtuluş ihtimali olmayan esirlerin kapatıldığı Rumeli Hisarı'ydı. Bununla birlikte ihtiyaca göre zaman zaman Yedikule, Tophane ve Galata kulesinin de kullanıldığı olmaktaydı.³¹ Tersane zindanındaki esirlerin gardiyan gözetiminde şehir içinde çalışmalarına izin verilmesine karşılık Kara Kuleler diye bilinen Rumeli Hisarındaki esirler çok daha sıkı bir denetim altındaydı. Busbecq Galata'da hapsedilen Cerbe esirleriyle yakından ilgilendiğini ve onların ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştığını ifade etmekteydi.³² Miguel de Piedrola da sıradan bir asker olarak eğer paşalardan birine verilmeyip miri esir statüsünde kaldıysa muhtemelen tersane zindanında vasıfsız kölelerin tutulduğu *Bagnio Grando* bölümünde tutulmuştu.³³

İstanbul'daki ilk esaretinde Miguel de Piedrola altı-yedi ay sonra (muhtemelen 1561 yılı Mart-Nisan ayları) ilk kez gaipten bir ses duyduğunu ve bu sesin kendisine kaçarak Napoli'de uyarılarda bulunmasını söylediğini ifade etmektedir. Piedrola kendisine kaçmasını söyleyen ve hatta kaçış şekli ile rotasını da bildiren bu sesin yönlendirmesiyle Korfu'ya (?) kadar ulaşmasına rağmen yakalanarak İstanbul'a geri gönderilmişti. Bu sefer yedi-sekiz ay esarete kalan Piedrola yine aynı sesin yönlendirmesiyle tekrar kaçmış ve bu sefer Napoli'ye ulaşmayı başarmıştı.³⁴ Bir süre İtalya ve İspanya'da dolaştıktan sonra tekrar birliğine katılan Piedrola Osmanlılarla girilen bir çatışmada üçüncü kez esir alınmıştı. Piedrola bu sefer bir yıldan

³⁰ Ogier Ghiselin de Busbecq, *Türk Mektupları*, Çev. Derin Türkömer, Doğan Kitap, İstanbul 2005, s. 119-120.

³¹ Zübeyde Güneş Yağcı ve Esra Nalbant, "İstanbul Tersane Zindanı", *Osmanlı İstanbulu, IV*, Ed. Feridun M. Emecen, Ali Akyıldız, Emrah Safa Gürkan, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2016, s. 86-87 ve Nalçacı, *Sultanın Kulları*, s. 78-81.

³² Busbecq, *Türk Mektupları*, s. 121-123.

³³ Tersane zindanı üç kısımdan oluşmaktaydı. Birinci kısım tersanede uzmanlık gerektiren işlerde çalışan nitelikli esirlerin tutulduğu ve bireysel hücrelerden oluşan "La Magistranza" idi. İkinci kısım vasıfsız esirlerin hapsedildiği "Bagnio Grando" bölümüydü. Son olarak ise tersane zindanının bir bölümü "Santo Paolo" olarak isimlendirilmekte ve hasta esirlerin tedavi ve bakımları için hastane olarak hizmet vermekteydi. Bkz. Nalçacı, *Sultanın Kulları*, s. 80.

³⁴ *Vida y sucesos sumamente estraños del propheta*, fol. 5.

fazla süren esareti esnasında İstanbul'dan Galata ve Karadeniz'e kadar diğer yerlere giden bir kayıkçı (İsp. *barquero*) olarak çalıştığını ifade etmektedir. Bu sefer de gaipden duyduğu sesin yönlendirmesiyle hareket eden Piedrola diğer dokuz esir ve bir rehber eşliğinde firar etmeyi başarmıştı. Sicilya'ya ulaşan Piedrola burada genel vali ve donanma komutanına uyarılarda bulunduğunu ifade etmektedir.³⁵ Her ne kadar Piedrola'nın Engizisyona verdiği ifadesinde herhangi bir isim geçmese de bu kişi 1564-1568 yılları arasında Sicilya genel valiliği ve İspanyol donanma komutanlığı görevlerini bir arada yürüten Don García de Toledo olmalıdır.³⁶ Bir süre farklı cephelerde savaşan Piedrola Akdeniz'deki bir çatışmada kötü bir şekilde yaralanmış ve dördüncü kez esir düşmüştü. Yine kaçarak İspanya'ya dönmeyi başardığında ise II. Felipe Piedrola'ya hizmetleri karşılığı Navarra Krallığı gelirlerinden bir ödenek bağlanmasını emretmişti.³⁷

Neticede Miguel de Piedrola'nın 1560-1568 yıllarında arasında toplam iki yıldan fazla bir süreyi İstanbul'da esarete geçirdiği anlaşılmaktadır. Piedrola bu süreyi ileride kehanetlerine inandırıcılık katmak için istifade edeceği detayları ve bilgileri elde etmek için kullanmış olmalıdır. Zira esaretinden sonra İspanya ve İtalya'da anlatmaya başladığı kehanetlerinin öncelikli konusu Osmanlılara karşı alınacak askeri tedbirlerdir. Bu nedenle Piedrola'nın İstanbul'daki esareti esnasında detaylı gözlemlerde bulunarak Osmanlı askeri sistemi, donanma teşkilatı ve özellikle Tersâne-i Âmir'eyle ilgili etkileyici bir bilgi birikimi elde ettiği anlaşılmaktadır.³⁸ Buna karşılık Piedrola'nın Sultan Süleyman döneminin başında etkili olan apokaliptik inanışlardan ve kehanet anlatılardan ne kadar haberdar olduğunu somut bir şekilde ifade etmek güçtür. Piedrola'nın kehanetlerine 1560 yılında İstanbul'daki ilk esareti ile başlaması hikâyesine dramatik bir başlangıç yapma isteği kadar İstanbul'da duymuş olabileceği bir kehanet anlatısından da kaynaklanmış olabilir. Buna karşılık unutmamamız gerekir ki 16. yüzyıl İspanya'sı apokaliptik inanışlara yabancı değildir ve dolayısıyla Piedrola'nın kehanetleri tamamen yerel kaynaklar üzerinden de inşa edilmiş olabilir.

³⁵ *Vida y sucesos sumamente estraños del propheta*, fol. 6.

³⁶ Hüseyin Serdar Tabakoğlu, "Commanding the Sea: The Spanish Naval High Command in the Early Modern Mediterranean", *Cihannüma: Tarih ve Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, Cilt II, Sayı I, Temmuz 2016, s. 1-14.

³⁷ *Vida y sucesos sumamente estraños del propheta*, fol. 6-7.

³⁸ İstanbul'daki esirler sefer mevsiminde çoğunlukla kadırgalarda kürekçi olarak çalışmakta, kışın ise tersanede veya şehir içinde farklı işlerde çalışmak üzere, gözetim altında olmak kaydıyla, zindanlarından dışarı çıkabilmekteydiler. Bkz. Nalçacı, *Sultanın Kulları*, s. 63-78 ve Salarcı Baydar, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Savaş Esirleri Üsârâ-yı Mîri*, s. 142-187.

Granada İsyanı (1568-1570)

Miguel de Piedrola İspanya'ya döndükten ve kral tarafından ödüllendirildikten sonra Granada İsyanı'nın (1568-1570) bastırılmasında görev aldığını ifade etmektedir.³⁹ Akdeniz'de Osmanlı-İspanya rekabetinin de etkisiyle İspanya'da yaşayan Endülüs Müslümanları üzerinde baskılar arttırılmıştı. Zira İspanya'daki bu geniş Müslüman nüfusun hem korsanlara hem de Osmanlılara yardım ederek İspanya'yı askerî açıdan zor bir duruma sokabilecekleri düşünülmekteydi.⁴⁰ Her ne kadar 15. yüzyıl sonlarından itibaren İspanya Müslümanlarının Hıristiyanlaştırılması için çeşitli kararlar alınmışsa da bunlar çoğu zaman kâğıt üzerinde kalmış, Müslümanlar gizlice de olsa dinlerini yaşamaya devam etmişlerdi. II. Felipe dönemine gelindiğinde ise Morisko denilen bu gizli Müslümanların daha sıkı takip ve baskı altına alınmaları 1568 yılında Granada İsyanı'nın patlak vermesine neden oldu.⁴¹

Yıllar boyu haksız uygulamalar ve baskılara tepki olarak ortaya çıkan Granada'daki Morisko isyanı yerel milis kuvvetlerince bastırılmamış ve karşılıklı yağma ve katliamlarla oldukça kanlı bir hale gelmişti. Bunun üzerine II. Felipe isyanı bastırmak üzere İtalya'dan takviye olarak üvey kardeşi Don Juan de Austria komutasında donanmanın ve (Sicilya Terciosu'nun da yer aldığı) profesyonel birliklerin getirilmesini emretti. Plana göre kadrgalar Mağrip kıyılarından, özellikle de Cezayir üzerinden gelebilecek Osmanlı yardımına karşı İspanya sahillerini abluka altında tutacak ve piyadeler de Moriskoların dağlardaki direniş noktalarını temizleyeceklerdi.⁴² İsyanın kısa sürede bastırılması için İspanyol askerlerine sınırsız yağma hakkı verilince harekât yağma ve talan akınlarına dönüştü. Bununla birlikte Osmanlı donanmasının beklenen büyük yardımı hiçbir zaman gerçekleşmemiş, Kıbrıs'ın fethiyle meşgul olan Osmanlılar isyana Cezayir Beylerbeyi Uluç Ali Paşa vasıtasıyla destek vermekle yetinmişlerdi. Neticede 1570 sonbaharına gelindiğinde Granada İsyanı büyük ölçüde bastırılmış ve İspanya Müslümanlarının İber yarımadası içinde farklı bölgelere dağıtılmaları kararı alınmıştı.⁴³

³⁹ *Vida y sucesos sumamente estraños del propheta*, fol. 7 ve Kagan ve Dyer, *Inquisitorial Inquiries*, s. 67.

⁴⁰ Andrew C. Hess, "The Moriscos: An Ottoman Fifth Column in Sixteenth-Century Spain", *American Historical Review*, 74/1, 1968, s. 1-25.

⁴¹ Henry Charles Lea, *İspanya Müslümanları: Hıristiyanlaştırılmaları ve Sürülmeleri*, Çev. Abdullah Davudoğlu, İnkilâb Yayınları, İstanbul 2006, s. 210-211, 226-228.

⁴² Lea, *İspanya Müslümanları*, s. 241-242.

⁴³ Andrew C. Hess, *Unutulmuş Sınırlar: 16. Yüzyıl Akdenizinde Osmanlı-İspanyol Mücadelesi*, Çev. Özgür Kolçak, Küre Yayınları, İstanbul 2010, s. 213-215.

Granada İsyanı'nın bastırılmasında görev alan Miguel de Piedrola'nın Endülüs Müslümanlarının apokaliptik inanışları ve kehanetleri hakkında bilgi sahibi olması beklenebilir. Bu inanışlar kaynak olarak bazı hadislerin çeşitli yorumlarıyla beslenebildiği gibi Avrupa ve İspanya'da yerleşmiş olan Hıristiyan efsanelerinden de etkilenebilmekteydi.⁴⁴ Moriskoların isyana kalkışmalarında zorla din değiştirme, Arapçanın ve geleneksel kıyafetlerin yasaklanması vb. eziyetlerin had noktasına ulaşması sonucu "beklenen zamanın geldiği" düşüncesi etkili olmuştu. 16. yüzyılda Morisko kehanetlerinde özellikle Fransız Protestanları (Hugenotlar) ve Müslümanların İspanya'ya karşı iş birliği de kullanılan bir temaydı. Bu yöndeki anlatımlar doğunun ve batının krallarının Endülüs'ün yardımına geleceği şeklindeydi. Bu yaklaşımın aynı zamanda Osmanlıların Katolik İspanya'ya karşı Protestanları destekleme siyasetiyle de uyumlu olduğu dikkat çekmektedir. Kuşkusuz Morisko topluluğu içindeki liderler de isyana daha geniş bir katılım sağlamak için beklenen kurtarıcının ya Osmanlı yardımı olarak ya da başka bir şekilde mutlaka geleceği inanışını yaymışlardı.⁴⁵ Miguel de Piedrola Granada seferi dönüşü Madrid'e geldiğinde Piedrola isminde bir soylunun uzaktan akrabası olduğunu öğrenmiş ve bu isim ile unvanda hak iddia ederek, asalet kazanmıştı. Böylece oldukça mütevazı şartlardan gelen bir asker olan Piedrola önce hizmetlerinden ötürü kralın teveccühünü kazanmış, daha sonra da hak iddia ettiği asalet unvanı kendisine bahşedilmiş oluyordu. Kuşkusuz bu talebinin kabul görmesinde iddiasının yasal dayanağı ve farklı cephelerde askeri hizmetinin yanı sıra kehanetleri sayesinde artık tanınan bir karakter olması da etkili olmuş olmalıdır.⁴⁶

Piedrola'nın İnebahtı Deniz Savaşı Sonrası Raporu (1572)

Miguel de Piedrola'nın Engizisyona verdiği ifadesinde Granada İsyanı'ndan sonra 7 Ekim 1571 tarihindeki İnebahtı Deniz Savaşı'nda savaştığına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Buna karşılık Piedrola'nın savaş sonrası alınması gereken tedbirlerle ilgili detaylı bir raporu bugün Simancas Arşivi'nde muhafaza edilmektedir.⁴⁷ İnebahtı'da Papalık, İspanya ve Venedik kuvvetlerinin destek verdiği Kutsal İttifak filosunun Osmanlı donanmasını yenilgiye uğratması Hıristiyan devletler için kısa süreli de olsa bazı stratejik fırsatlar doğurmuştu. Bu nedenle İnebahtı'dan sonra müttefikler arasında

⁴⁴ Mayte Green-Mercado, "Morisco Prophecies at the French Court (1602-1607)", *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, N. 61, 2018, s. 108.

⁴⁵ Marya T. Green-Mercado, "The Mahdi in Valencia: Messianism, Apocalypticism and Morisco Rebellions in Late Sixteenth-Century Spain", *Medieval Encounters*, No. 19, 2013, s. 199-202.

⁴⁶ *Vida y sucesos sumamente estraños del propheta*, fol. 7.

⁴⁷ AGS, *Estado/Armada y Galeras*, Leg. 447: "Relacion sobre jornadas en 1572".

Hıristiyan filosunun bir sonraki hedefinin neresi olması gerektiği tartışılmış, Kuzey Afrika kıyıları, Mısır ve Suriye, Rodos, Kıbrıs, Mora, Kudüs ve hatta İstanbul gündeme gelmişti. Venedik kaybettiği Kıbrıs'ı Osmanlılardan geri alma amacındayken, İspanya geleneksel Akdeniz politikasına uygun olarak Mağrip kıyılarına bir seferin çıkarlarına daha uygun olacağını düşünmekteydi.⁴⁸

Miguel de Piedrola II. Felipe'ye sunduğu 10 Mayıs 1572⁴⁹ tarihli raporunda Doğu Akdeniz'in İspanyol egemenliğine girmesi için kapsamlı bir strateji önermekteydi. Raporunda birçok tecrübeli asker ve devlet adamının Osmanlıların bu yıl 50'den fazla gemi çıkaramayacağını söylediklerini ifade eden Piedrola bu varsayımına karşı çıkmaktaydı. Piedrola 1572 ilkbaharında Osmanlıların rahatlıkla 150'den fazla kadırga silahlandırabileceklerini ifade etmiş, bunların 100'ünün ücretli kürekçilerle, geri kalanının ise forsa ile donatılabileceğini eklemişti. Piedrola'ya göre Osmanlılar bu donanmayla herhangi bir İspanyol saldırısı ihtimaline karşılık Kıbrıs, Rodos, Midilli, Eğriboz ve Sakız adalarını asker ve cephane bakımından takviye edeceklerdi. Piedrola'nın önerdiği savaş planına göre II. Felipe Don Juan de Austria'ya gizli bir emir göndererek onu geri döndürmeli ve bu adaları vurması sağlanmalıydı. Piedrola Doğu Akdeniz'e hâkim olunması için öncelikle Osmanlıların elindeki Kıbrıs, Rodos, Midilli, Eğriboz ve Sakız adalarının alınarak İstanbul, Anadolu ve Suriye arasındaki hayati deniz ulaşımının kesilmesi gerektiğini savunmaktaydı.⁵⁰

Miguel de Piedrola İspanyol donanmasının Osmanlı sularında deniz hâkimiyetini kazandıktan sonra kıyılara akınlar gerçekleştirerek, halk arasında korku ve panik yaratmasını tavsiye etmekteydi. Böylece Osmanlı idaresindeki Hıristiyan halk da isyana teşvik edilmiş olacaktı. Özellikle Mora Yarımadasında yaşayan Rumların Osmanlı yönetimine karşı isyana teşvik edilmesi başkaları tarafından da sıklıkla dile getirilen bir tavsiyeydi ve bu amaçla Rum Ortodoks cemaatinin önderlerine çeşitli mektuplar gönderilmişti. Bununla birlikte Piedrola diğer yazarlardan farklı bir çıkış yaparak sadece Rumların değil, Osmanlı topraklarında yaşayan Arapların ve Yahudilerin de idareden memnun olmadıklarını ve kötü yönetim nedeniyle ayaklanmaya hazır olduklarını belirtmekteydi. Bu nedenle onların da topluluk önderleriyle iletişime geçilmeliydi. Piedrola'ya göre onlara özgürlükleri ve kendi kanunlarına göre yönetim hakkı yanı sıra İtalya ve İspanya ile serbest ticaret

⁴⁸ Tabakoğlu, *Akdeniz'de Savaş*, s. 284-285.

⁴⁹ AGS, *Estado/Armada y Galeras*, Leg. 447, fol. 7. Metin içinde ilk bölüm sonunda 3 Kasım 1571 tarihi yer almakta, ancak belge sonunda imza ile tarih olarak 10 Mayıs 1572 bulunmaktadır.

⁵⁰ AGS, *Estado/Armada y Galeras*, Leg. 447, fol. 1.

imkânı da sunulmalıydı. Böylece “aynı İspanya kralının Yeni Dünya kolonilerinde olduğu gibi (*es como a.v. m.g.d lo de indias, y por la misma forma*)” Osmanlı başkentine her yıl büyük zenginlikler gönderen zengin Doğu Akdeniz eyaletleri ele geçirilebilirdi.⁵¹

Miguel de Piedrola İspanyol donanmasının Doğu Akdeniz’de kontrolü sağladıktan sonra Malta kadirgalarını burada bırakarak Mağrip kıyılarına yönelmesi gerektiğini savunmaktaydı. Böylece Don Juan de Austria komutasındaki donanma İspanya ve İtalya kıyılarına uzun süredir akınlar düzenleyip büyük zararlar veren korsanların üstlendiği Cezayir, Tunus ve Trablusgarp’ı ele geçirebilirdi.⁵² Piedrola’ya göre II. Felipe’nin Osmanlı denizgücü kapasitesi ile rekabet edebilmesi için İspanya ve İtalya’daki bütün tersaneleri seferber etmesi gerekmektedir. Akdeniz’deki bütün devletlerin ilgi odağındaki Tersâne-i Âmire hakkında Piedrola’nın pek çok detay vermesi dikkat çekmektedir. İstanbul’da etrafı duvarlarla çevrili devasa bir askeri-sanayi kompleks olan Tersâne-i Âmire’de çeşitli bölümlere ayrılmış 133 göz bulunmaktaydı. Piedrola’ya göre tersanenin ana kapısı olan Azapkapı (*Azapcapeci*) bölgesinde bulunan 77 kapalı gözün 70’inde kadirgalar yapılmakta, yedisinde ise bütün donanmanın kürekleri hazırlanmaktaydı. Bu yedi gözün arkasında, yine tersane duvarları içinde kadirgalar, mavnalar ve kalyatolar için çıpalar yapan demirciler bulunmaktaydı. Piedrola ayrıca tersane içinde Madrid Sarayı’ndakinden daha büyük bir meydanda çok sayıda kürek, kereste, gemi direği ve gemi inşası için gerekli diğer malzemenin yer aldığını ifade etmekteydi. Bu meydanın sonunda ise bir geçit ve iki yanında duvar olan bir yol bulunmakta ve bu yol hem tersaneyi ortadan bölmekte hem de Kasımpaşa’ya (*Cacumbaxa*) çıkışı sağlamaktaydı.⁵³ Tersanenin 200 gemi silahlandırma kapasitesinin olduğunu belirten Piedrola, Osmanlı donanmasının gücünü sınırlayan en büyük zorluğun yeterli sayıda tecrübeli reis ve denizci bulmak olduğunu ifade etmektedir.⁵⁴ Piedrola raporunda bu bilgilerin kendi gözlemlerine dayandığını zira dört kere esir olarak İstanbul’da bulunduğunu belirtmekte, eğer anlattıklarında bir çelişki ortaya çıkarsa bizzat kralın huzurunda ifadesini tekrarlayabileceğini eklemekteydi.⁵⁵

İspanyolların plan ve hazırlıklarına karşılık Osmanlılar 1572 kışında Sadrazam Sokollu Mehmed Paşa ve Kapudan Kılıç Ali Paşa nezaretinde büyük bir gemi inşa ve donatım seferberliği ilan ederek İnebahtı’daki gemi kayıplarını telafi etmeyi başarmışlardı. Sadece birkaç ay içinde 134 yeni

⁵¹ AGS, *Estado/Armada y Galeras*, Leg. 447, fol. 2.

⁵² AGS, *Estado/Armada y Galeras*, Leg. 447, fol. 3.

⁵³ AGS, *Estado/Armada y Galeras*, Leg. 447, fol. 4.

⁵⁴ AGS, *Estado/Armada y Galeras*, Leg. 447, fol. 5.

⁵⁵ AGS, *Estado/Armada y Galeras*, Leg. 447, fol. 7.

kadırğa inşa edilmiş, Osmanlı donanması Kılıç Ali Paşa'nın komutasında 1572 yazında toplam 234 kadırğa ve 8 mavna ile denize açılabilmişti.⁵⁶ 7 ve 10 Ağustos'ta Osmanlı donanması ile Kutsal İttifak filosu iki defa karşı karşıya gelmesine rağmen sonuç verici bir deniz savaşı gerçekleşmemiştir. Buna karşılık Kılıç Ali Paşa komutasında Osmanlı donanmasının temkinli bir şekilde de olsa denizlerde varlık göstermesi bile İspanyol planlarının uygulanma ihtimalinin kalmadığını göstermeye yetmişti.⁵⁷

Flandra ve Tunus ile ilgili kehanetler

Miguel de Piedrola Engizisyon'a verdiği ifadesinde Granada İsyanı'ndan İspanya'nın bir diğer önemli mücadele sahası olan Flandra'ya geçmektedir. Alçak Ülkeler olarak da isimlendirilen Felemenk topraklarında İspanya'nın savaşlarını finanse etmek için koyduğu ağır vergiler ve rahatsız edici İspanyol askeri varlığı yerel muhalefetin artmasına neden olmuştur. Felemenk soyluların bölgenin idaresinde daha etkin rol alma istekleri ve eyaletlerin özerklik talepleri İspanya ile pazarlıkların başlıca gündem maddesini oluşturmaktaydı.⁵⁸ Bu huzursuzluğun bastırılması için Alba Dükü Alman ve Felemenk birliklerinin de desteklediği bir orduyla harekete geçti. Buna karşılık 1568 yılından itibaren Felemenk muhalifler silahlı direnişe geçtiler ve çatışma alanı İspanya için giderek daha kanlı ve sonuçsuz bir bataklığa dönüştü.⁵⁹

Miguel de Piedrola muhtemelen 1567-1573 yılları arasında Alba Dükü ile Flandra'da bulunmuş olmalıdır, zira Piedrola Flandra'dan İspanya'ya döndüğü zaman II. Felipe'ye mektuplar yazarak krala Flandra'daki savaşı nasıl idare etmesi gerektiği hakkında bazı tavsiyelerde bulunmuştu. Bu bilgilerin bir kısmını bir asker olarak tecrübeleri ile sağladığını ifade eden Piedrola diğer bilgileri ise doğüstü/ilahi şekilde elde ettiğini belirterek olabilecekleri haber veriyordu. Mesela Flandra'da önce hangi soylu ailelerin isyan edeceği ve eğer tavsiyelerine uyulmazsa belirli bir prensin babasının yerine tahta çıkamayacağı gibi kehanetlere de yer verilmekteydi. Piedrola

⁵⁶ Kâtib Çelebi, *Tuhfetü'l-Kibâr Fi Esfâri'l-Bihâr*, Haz. İdris Bostan, Ankara 2008, s. 115.

⁵⁷ Tabakoğlu, *Akdeniz'de Savaş*, s. 289-290.

⁵⁸ Geoffrey Parker, "Spain, Her Enemies and the Revolt of the Netherlands 1559-1648", *Past & Present*, No. 49, November 1970, s. 77.

⁵⁹ Parker, "Spain, Her Enemies", s. 81-82. İsyanın lideri Orange Prensi William 1569 yılında ortak düşman İspanya'ya karşı destek için Joseph Nasi aracılığıyla Osmanlılarla temasa geçmişti. Sultan II. Selim bu talebe İspanya hâkimiyetindeki Luthercilere mektup gönderip yardım vadederek cevap vermişti. Bkz. Halil İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, Cilt I: 1300-1600, Çev. Halil Berktaş, Eren Yayıncılık, İstanbul 2000, s. 435 ve Bülent Arı, "İlk Osmanlı-Hollanda Münasebetleri", *Osmanlı*, Cilt I, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s. 494.

görüldüğü üzere sadece kehanet formunda siyasi ve askeri tavsiyeler vermekle yetinmiyordu, eğer meseleler kendi tavsiye ettiği şekilde çözülmezse kralı başına gelebilecek felaketler konusunda da uyarıyordu. Buna karşılık II. Felipe kehanet şeklindeki bu üstü kapalı tehditlere Piedrola'yı saraydan sürdürerek ve yazmasını yasaklayarak cevap verdi. Büyük ihtimalle Flandra ve Tunus seferleri arasında 1573 yılında gerçekleşen bu uyarı Piedrola'nın kehanetlerine yönelik ilk ciddi tepki ve sınırlama girişimiydi.⁶⁰

1573 yılında Don Juan de Austria idaresindeki İspanyol donanması Tunus'u ele geçirmişti. Buna karşılık Tunus'un idaresi konusunda II. Felipe ve Don Juan arasında ciddi görüş ayrılıkları vardı. Don Juan de Austria Tunus'u kendisine ait yeni bir krallık olarak ihya etmek isterken kral Akdeniz'de sonucu belirsiz yeni yatırımlara sıcak bakmıyordu.⁶¹ II. Felipe'nin Tunus yakınlarında yeni bir kale inşa edilmesini emrettiğini öğrenen Piedrola bu tasarıya karşı çıkmıştı. Bu kale Don Juan de Austria'nın Tunus'un savunmasını güçlendirmek için inşa ettirmek istediği Nova Arx olmalıdır. II. Felipe Tunus'un geleceğine dair uzun tartışmalar sonucunda en azından bu kalenin inşasına onay vererek üvey kardeşi ile uzlaşmaya varmıştı. Piedrola'ya göre yeni bir kale yapmak yerine İspanyolların 1535 yılından beri ellerinde tuttukları La Goleta kalesini asker, top ve mühimmat ile takviye etmeleri daha iyi olurdu. Piedrola bu tavsiyeyi o bölgede ve söz konusu kalede bulunmuş tecrübeli bir asker olarak verdiğini ifade etmekteydi. Buna karşılık eğer kral Piedrola'nın belirttiği şekilde yapmazsa her şeyin bir sene içinde kaybedileceği kehanetinde bulunmuştu.⁶²

1574 yılı başlarından itibaren Osmanlı donanmasının Tunus'a yönelik bir harekât hazırlığında olduğu Madrid'de bilinmekteydi.⁶³ Kış boyunca hazırlıklarını tamamlayan Osmanlılar İnebahtı'nın rövanşını almak ve İspanya'ya ağır bir darbe vurmak için Tunus'u seçmişlerdi. 22 Temmuz'da Osmanlı birlikleri Tunus'a çıkmaya başlamış ve La Goleta ile yeni inşa edilen Nova Arx kuşatma altına alınmıştı. Miguel de Piedrola'nın da aralarında bulunduğu İspanyol yardım kuvvetleri Napoli ve Sicilya'da hazırlıklarla boğuşurken 23 Ağustos'ta La Goleta kalesinin kaybedildiği haberi gelmişti.⁶⁴ Özellikle Akdeniz cephesindeki olayların Piedrola'nın öngördüğü şekilde gerçekleşmesi hem halk arasında hem de bazı soylular nezdinde destek elde etmesine yardımcı olmuş olmalıdır.

⁶⁰ *Vida y sucesos sumamente estraños del propheta*, fol. 7-8.

⁶¹ Tabakoğlu, *Akdeniz'de Savaş*, s. 298-300.

⁶² *Vida y sucesos sumamente estraños del propheta*, fol. 9.

⁶³ AMN, Artículo 6, MS. 397, *Colección Sanz de Barutell*, doc. 60: "Constantinopla, 15.I.1574, *Cartas por las que avisa sobre la armada turca que irá contra Túnez y la Goleta*".

⁶⁴ Tabakoğlu, *Akdeniz'de Savaş*, s. 302-303.

İtalya Günleri ve İspanya'ya Dönüş

Tunus'un 1574'te Osmanlıların eline geçmesinden sonra Piedrola'nın bir süre daha İtalya'da kalarak bölgenin idarecilerine kehanetleri vasıtasıyla siyasi danışmanlık yaptığı anlaşılmaktadır. Napoli'de bulunduğu sürede Papa'ya, Kutsal Roma İmparatoruna, Fransa kralına ve Felipe'nin özel rahibine mektuplar yazmış ve uyarılarının dikkate alınmasını istemişti. Olayların öngördüğü gibi gerçekleşmesinden güven kazanan Piedrola artık açık bir şekilde Tanrı'nın hizmetinde olduğunu ifade etmeye başlamıştı. Napoli genel valisi ve Flandra cephesine gitmek üzere olan Don Juan de Austria ile görüşmeler gerçekleştirmişti. Piedrola Don Juan'a eğer kendi tavsiyelerine uymazsa işlerin onun için kötü gitmeye başlayacağını ifade etmişti. Buna karşılık eğer kendisini dinlerse Flandra'da bütün düşmanlarına karşı muzaffer olacaktı.⁶⁵

Piedrola Napoli'de kaldığı süre boyunca genel valiye eyaletin idaresiyle ilgili danışmanlık yapmıştı. Buna karşılık Piedrola söylediklerinin çoğunun insan olarak bildiklerine dayandığını ancak tavsiyelerinin bir kısmının doğüstü yeteneğine dayandığını ifade etmektedir. Bir süre sonra Napoli'den ayrılan Piedrola Roma'dan geçerken Papa'nın kendisiyle görüşmek istediğini öğrenmişti. Bununla birlikte ilk olarak İspanya kralı ile konuşacağını ifade eden Piedrola dönüşte Papa'yı ziyaret edebileceğini belirterek yoluna devam etmekte bir sakınca görmemiştir. Piedrola Floransa üzerinden Cenova'ya gitmiş, orada İspanyol büyükelçisine şehirde yakında veba çıkacağını ve karmaşa olacağını söylemişti. İtalya ve İspanya arasında en sık kullanılan rota olan Cenova'dan deniz yoluyla Barselona'ya geçen Piedrola yol boyunca çeşitli görüşmeler yaparak nihayetinde Madrid'e dönmüştü.⁶⁶

Piedrola'nın kehanetleri giderek daha çok yankı uyandırmaya başlamıştı. 1577 yılında kralın danışmanı "iyi bir adam ve iyi bir asker olduğu söylenen" ve "majestelerinin tanıdığı" Piedrola'nın bazı mektuplarını kendisine göstermişti. Buna karşılık II. Felipe de Piedrola'yı tanıdığını, kendisi muhtemelen iyi niyetli olmasına rağmen akıl sağlığının yerinde olmadığını düşündüğünü ifade etmişti. Ertesi yıl, kralın rahibi Diego de Chaves Piedrola'nın kehanetleri konusunu kralla görüşerek, Piedrola ile konuşmak istemişti.⁶⁷ Madrid'de II. Felipe'nin kendisiyle görüşmek istediğini öğrenen Piedrola küçük bir din ve devlet adamı grubunun yanında kralla doğrudan konuşacağını ifade etmişti. Buna karşılık kral Piedrola'yı bizzat huzuruna kabul etmek yerine onunla konuşmaları için danışmanlarını göndermekle

⁶⁵ *Vida y sucesos sumamente estraños del propheta*, fol. 10 ve 14-15.

⁶⁶ *Vida y sucesos sumamente estraños del propheta*, fol. 21-22.

⁶⁷ Kagan ve Dyer, *Inquisitorial Inquiries*, s. 80-81.

yetinmişti. Bunun üzerine Piedrola da kralların kâhinlerin sözlerini doğrudan duymaları gerektiğini ifade etmişti, zira Babil hükümdarı Nebukadnezar Danyal peygamberi bizzat dinlemişti. Eğer kral kendisiyle görüşmek istemiyorsa Piedrola Papa'ya söz verdiği üzere Roma'ya dönebilirdi. Piedrola Danyal peygamber kadar kutsal olmasa da yine de doğaüstü öngörü yeteneği bağlamında bir kâhin olduğunu ve Katolik Kilisesi'nin de bunu yasaklamadığını ifade etmişti. Danışmanlar kralın görüşmeye zorlanamayacağını, Piedrola'nın söyleyeceklerini kendilerine söylemesinin iyi olacağını belirtmişlerdi.⁶⁸ Kralla görüşmeden Madrid'den ayrılan Piedrola Barselona'da genel valinin emriyle dini bir tartışmaya katılmış ve herkesi etkilemeyi başarmıştı. Buna karşılık bazı rahipler Piedrola'nın bilgisinin kaynağının ilahi değil de şeytani olabileceğinden şüphelenmişlerdi. Daha sonra Roma'ya giden Piedrola Papa ile olaysız bir görüşme gerçekleştirmiş ve günah çıkartmayı istedikten sonra ayrılmıştı.⁶⁹

Siyasi Bir Güç Olarak Kehanet ve Politik Muhalefet

1580'lere gelindiğinde İspanya'nın İnebahtı zaferi ve parlak günleri çoktan geride kalmış, krallık ekonomik kriz ve askeri başarısızlıklarla karamsarlığa gömülmüştü. Böyle bir atmosferde Miguel de Piedrola açıkça İspanyol Monarşisi'nin sonuna dair kehanetlerde bulunmaktaydı. Piedrola takipçilerine İspanya'nın yok oluş sürecinde efsanevi kahramanların yaptığı gibi mağaralarda (La Espelunça Mağarası) saklanmalarını ve daha sonra İspanya'yı yeniden fethetmelerini söylemekteydi.⁷⁰ Kurulacak yeni İspanya'nın ise kralın mutlak otoritesinin anayasal bir düzenleme ile sınırlandıracağı meşruti monarşi olacağına dair ifadeler II. Felipe'nin idaresine dolaylı bir eleştiri niteliği taşımaktaydı.⁷¹ Bu fikrin destekçileri açıkça kraliyet

⁶⁸ *Vida y sucesos sumamente estraños del propheta*, fol. 23-25. Piedrola ifadesinde Eski Ahit'e göre milattan önce 6. Yüzyılda yaşamış Yahudi peygamberlerinden Danyal'a atıf yapmaktadır. Danyal Babil hükümdarı Nebukadnezar'ın Kudüs kuşatmasından sonra Babil'e götürülmüş ve fal, kehanet ve rüya yorumlarıyla meşhur olmuştur. Remmal Haydar'ın da ana kaynaklarından birinin Eski Ahit'te yer alan "Danyal'ın Kitabı" olması dikkat çekicidir zira hem Osmanlı hem de İspanyol dünyaları arasında kehanetler bağlamında somut bir referans noktası oluşturmaktadır. Bkz. Ömer Faruk Harman, "Dânyâl", *DİA*, Cilt 8, İstanbul 1993, s. 480-481.

⁶⁹ *Vida y sucesos sumamente estraños del propheta*, fol. 36, 38 ve 41.

⁷⁰ Kagan, "Politics, Prophecy and the Inquisition in Late Sixteenth-Century Spain", s. 111 ve Roger Osborne, *The Dreamer of Calle San Salvador: Visions of Sedition and Sacrilege in Sixteenth-Century Spain*, Pimlico, London 2002, s. 21.

⁷¹ Kagan'a göre bu fikirlerin kaynağı Piedrola'nın memleketi Navarra'nın tarihsel özerkliği olabilir. Piedrola aynı zamanda Beamonte ikinci soyadını alarak memleketinin adil olmayan yöneticilere direniş geleneğini de benimsediği ifade edilmektedir. Zira Beamonte ailesi krallığın ayrıcalıklarını/anayasal geleneklerini (fueros) ihlal eden bir kralın devrilmesine yardım eden bir aristokratik aileydi. Bkz. Kagan, "Politics, Prophecy and the Inquisition in Late Sixteenth-Century Spain", s. 111-112.

idaresini eleştirmek yerine Piedrola nezdinde “kutsal bir adamı” destekleyerek siyasi eleştirilerini örtülü bir şekilde kamuoyuna yansıtmaktaydılar. Piedrola’yı destekleyen soyluların endişeleri kralın otoritesinin her geçen gün artması ve kendi güçlerinin azalmasıydı. Bu endişeler İspanyol siyasetindeki en önemli ve en güçlü isimlerden biri olan kraliyet sekreteri Antonio Pérez’in 1579 yılında hapsedilmesiyle artmıştı.⁷² Piedrola’nın Pérez olayına yaklaşımı her ikisinin de kralın politikalarına muhalif olmalarıyla ilgiliydi. Bu memnuniyetsizlik görmezden gelindiği sürece Piedrola bir nevi Pérez’in yansıması gibi hareket etti. Ancak Piedrola da hapsedildikten sonra saraydaki muhalifler huzursuzluklarını yansıtabilecekleri başka bir isim bulmakta gecikmemişlerdi. Yine kehanetleriyle meşhur Lucrecia de León Piedrola’nın görevini üstlenmişti, buna karşılık onun ve destekçilerinin Pérez olayı ile bağlantıları vahim sonuçlar doğuracaktı.⁷³

Miguel de Piedrola’nın Antonio Pérez’in destekçileri ve saray ile doğrudan bağlantı içinde olan bazı önemli bürokrat ve soylularla bir ittifak içinde olduğuna dair izler bulunmaktadır. Bu isimler arasında Kraliyet Mimarı Juan de Herrera, Toledo Başpiskoposu ve Baş Engizisyoncu Gaspar de Quiroga ile Medina Sidonia, Nájera ve Pastrana dükleri de yer almaktaydı. Bu grubun başlıca gündemi Antonio Pérez’in serbest bırakılmasıydı. Bu bağlamda Piedrola’nın apokaliptik kehanetleri ve reform önerileri halktan destek sağlamak için önemliydi. Bu amaçla Piedrola’nın ulusal kâhin ilan edilmesi için de girişimlerde bulunulmuştu.⁷⁴ 1587 yazında Kastilya Meclisi (*Cortes de Castilla*) Piedrola’nın durumunu görüşmekteydi. 22 Ağustos günü gerçekleşen oturumda Piedrola aleyhine yapılan ithamlar da gündeme gelmiş, kehanetlerin gerçekliği konusunda yapılan araştırmalar anlatılmıştı. Bu oturumda birçok din adamının Piedrola’nın eski zamanlardaki gibi bir kâhin olduğu konusunda ikna oldukları ifade edilmişti. Bununla birlikte Piedrola’nın

⁷² Pérez, Juan de Escobedo’nun suikastını organize etmekle suçlanmaktaydı. Gerçekten de Pérez II. Felipe’yi hem üvey kardeşi D. Juan de Austria’ya karşı kıskırtmış hem de kendi casusu olarak Austria’nın yanına yerleştirdiği adamı Escobedo’nun taraf değiştirmesinden sonra, II. Felipe’nin de üstü kapalı onayı ile, öldürülmesini planlamıştı. Bkz. Geoffrey Parker, *Imprudent King: A New Life of Philip II*, Yale University Press, New Haven and London 2014, s. 247-263.

⁷³ Henry Kamen, *Spain’s Road to Empire: The Making of a World Power, 1492-1763*, Penguin Books, London 2003, s. 298-299. Lucrecia de León 4 Aralık 1587’de gördüğü bir rüyada büyük bir kulede siyah kıyafetler içinde zincire vurulmuş birini görür. León onun Piedrola olup olmadığını sorar. O da cevap olarak rüyalarını kime anlattığına dikkat etmesini ve kendisinin başına gelenlerden ibret almasını söyler. Bu ifadeler Lucrecia de León ve Miguel de Piedrola arasındaki bağlantıyı göstermesi bakımından önemlidir. Osborne, *The Dreamer of Calle San Salvador*, s. 17, 21-22.

⁷⁴ Kagan, “Politics, Prophecy and the Inquisition in Late Sixteenth-Century Spain”, s. 112.

durumunun tam olarak aydınlatılması için birçok farklı alandan uzmanların yer alacağı bir komisyon kurulması tavsiye edilmekteydi.⁷⁵

Kastilya Meclisi'ndeki tartışmaların uzaması üzerine II. Felipe Baş Engizisyoncu Gaspar de Quiroga ve kralın hizmetindeki rahipler Diego de Chaves ve Garcia de Loaysa'dan oluşan bir komisyon kurulmasını emretti. Komisyona teolog Luis de León ve Cizvit âlimi Pedro de Ribadeneira da görüş bildirmekteydi. Piedrola ile ilgili iddiaları ve Katolik Kilisesi ile bağdaşmayan kehanetleri hakkındaki ifadeleri dinleyen komisyon, onun bir kâhin olup olmadığı konusundaki incelemenin Kastilya Meclisi'nde değil Kutsal Engizisyon Mahkemesinde yapılmasını tavsiye etti. Bunun üzerine 18 Eylül 1587'de Engizisyon Piedrola'yı tutuklayarak yargılanması için ertesi gün Toledo'ya götürdü. Yabancı gözlemcilere göre Piedrola'nın tutuklanması sarayda büyük homurdanmalara neden olmuştu.⁷⁶ Yargılamanın sivil bir mahkemede değil de Engizisyon'da yapılması büyük ihtimalle II. Felipe'nin meseleyi mümkün olduğunca üstü kapalı bir şekilde ele almak istemesiyle ilgiliydi.

Engizisyon tarafından yargılanma

Eylül 1587'de Engizisyon tarafından tutuklanan Miguel de Piedrola Engizisyon savcısı Pedro Sotocameño tarafından yürütülen sorgusunun başında gerçek bir kâhin (*profeta*) olduğunu iddia etmiş ve tutukluluğun haksız olduğunu belirtmişti. Daha sonra Engizisyonun kâhinler üzerinde yetkisinin olmadığını ifade eden Piedrola, eğer yargılamaya devam ederlerse Engizisyonun da ilahi cezalarla karşılaşacağı tehdidini savurmaktan çekinmemişti.⁷⁷ Bununla birlikte Piedrola daha sonra ifadesini tamamen değiştirerek daha önce öfkeyle söylediklerinden pişman olduğunu belirterek, kendisinin İncil'i sadece biraz okumuş cahil bir ahmak olduğunu ifade etmişti. Katolik Kilisesi'ne aykırı bir şey dile getirdiyse bunları geri aldığını belirten Piedrola asla Şeytanla antlaşma yapmadığını söylemişti. Piedrola sözlerinin birçoğunun bir asker olarak geniş tecrübesine dayandığını belirtmiş, bazı öngörülerinin doğru çıkmasını da kendisine kehanet gibi gördüğünü ifade etmişti.⁷⁸

Miguel de Piedrola gördüğü bazı şeyleri ve rüyalarını olduklarından farklı olarak kehanet gibi gördüğü için hatalı olduğunu kabul etmişti. Piedrola daha önce birçok kez gaipen bir ses duyduğunu ifade etmesine rağmen yeni

⁷⁵ *Actas de las Cortes de Castilla*, Vol. 9, Imprenta y Fund. De los Hijos de J. A. García, Madrid 1885, s. 91-93.

⁷⁶ Kagan, "Politics, Prophecy and the Inquisition in Late Sixteenth-Century Spain", s. 113-114.

⁷⁷ *Vida y sucesos sumamente estraños del propheta*, fol. 58-59.

⁷⁸ *Vida y sucesos sumamente estraños del propheta*, fol. 59-61.

ifadesinde aslında o sesin kendisine hiçbir şey söylemediğini, hatta o sesi hiç duymadığını belirtmişti. Piedrola son olarak kendi bilgi ve tecrübesine dayanan şeyleri dini metinlerle süsleyerek kehanet gibi anlattığını itiraf ederek bir kez daha pişmanlığını dile getirmişti. Piedrola iyi niyetle hareket ettiğini ifade ederek kendisinin asaleti, hayatı ve hizmetleri de dikkate alınarak merhamet edilmesini ve affedilmesini istemişti. Piedrola Engizisyon savcısı Sotocameño tarafından resmi olarak vaazlarıyla halkı korkutan ve kandıran sahte bir kâhin olmakla suçlanmıştı. Buna karşılık Piedrola da İncil'i anlayamayan bir ahmak ve deli olduğunu tekrar ederek kendini savunmuş ve bir akıl hastanesine (*casa de los locos*) kapatılmasını istemişti.⁷⁹ Nihayetinde Sotocameño Piedrola'nın bir "kâfir, mürtet, huzur bozucu, dini ve ilahi otoriteyi gasp eden, kendini beğenmiş, Şeytanla anlaşma yaparak kendisini Tanrının gerçek bir elçisi gibi/kâhin gibi gösteren rezil bir sahtekâr" olduğunu yönünde kararını vermişti. Kararda Piedrola'nın aynı zamanda dünyevi işlerde ne Papa'nın ne de kralın otoritesine saygı göstermediği de vurgulanmaktaydı. Bütün bunlara ek olarak Sotocameño, Piedrola'nın nekromansi (kara büyü) ve Protestanlıkla da ilişkili olabileceğinden şüphelenmekteydi. Karşılaştığı ağır ithamlara karşılık Piedrola iyi niyetli olduğunu vurgulayarak, bir ahmak olduğu için Engizisyonun merhametini istemişti.⁸⁰

Kutsal Engizisyon Mahkemesinin nihai kararında Piedrola'nın pişmanlığının etkili olduğu anlaşılmaktadır, zira mahkeme kendisine sadece hapis cezası vermekle yetinmiştir. Hâlbuki dini ve siyasi otoriteyi gasp etmek ve başkalarını itaatsizliğe teşvik edip, huzursuzluk yaratmak idam cezası gerektiren bir suçtu. II. Felipe muhtemelen etrafında giderek toplumsal ve siyasi muhalefetin toplandığı bir olayı daha da büyütmemek istemiştir. Bununla birlikte Piedrola'nın bundan sonra İncil ve diğer kutsal metinleri okuması yasaklanmış, dini meselelerde yazmak ve konuşmaktan men edilmişti. Piedrola ayrıca 18 Aralık 1588 tarihinde Toledo'da halka açık olarak düzenlenecek *auto de fe* töreninde de açık bir şekilde suçlarını itiraf edecek ve pişmanlığını dile getirecekti.⁸¹ Piedrola'nın cezasını çekmesi için yeterince izole, uygun bir yer bulunması zaman almış, normalde bu tür cezalar için manastırlar tercih edilirken kendisinin hapsedilmesi için Toledo'nun batısındaki Guadamur kalesinde karar kılınmıştı. Piedrola burada iki yıl kalmış, ancak hayatı boyunca Madrid'den ve saraydan sürülmüştü.⁸²

⁷⁹ *Vida y sucesos sumamente estraños del propheta*, fol. 62, 67, 76 ve 81.

⁸⁰ *Vida y sucesos sumamente estraños del propheta*, fol. 87 ve Kagan ve Dyer, *Inquisitorial Inquiries*, s. 77-78.

⁸¹ *Vida y sucesos sumamente estraños del propheta*, fol. 114-117.

⁸² Kagan ve Dyer, *Inquisitorial Inquiries*, s. 82 ve Kagan, "Politics, Prophecy and the Inquisition in Late Sixteenth-Century Spain", s. 115.

Sonuç

16. yüzyıl İspanya’ında, mütevazı koşullardan gelen bir asker olan Miguel de Piedrola kâhin olduğunu iddia ederek hem maddî çıkar elde etmeyi hem de toplumsal statüsünü yükseltmeyi amaçlamış olmalıdır. Piedrola’nın başlangıçta belki de sınırlı olan ihtirasları zaman içinde artmış ve nihayetinde güçlü dostlarının da desteğiyle kraliyet kâhin-danışmanı olma hayali kurmuştu. İspanya’da bir rahip yardımcısı olarak yetiştiği için Hıristiyan-Yahudi geleneği içindeki kehanet kavramına aşina olmasını bekleyebileceğimiz Piedrola, İstanbul’daki esareti esnasında da Osmanlı dünyasındaki apokaliptik düşüncelerden haberdar olmuş olmalıdır. Cerbe Deniz Savaşı’ndaki ağır İspanyol yenilgisi II. Felipe’nin Akdeniz cephesine öncelik vererek Osmanlı denizgücüne mücadele yöneline neden olmuştu. Piedrola’nın böyle bir konjonktür içinde İstanbul’daki esareti döneminde elde ettiği Osmanlılara dair bilgi birikimini kullanarak, kehanet formuna soktuğu ifadelerle toplum içindeki statüsünü yükseltmeye çalıştığı ve bunda başarılı olduğu anlaşılmaktadır. Zira giderek insanların ilgisini çekmeye başlayan Piedrola’ya talebi üzerine hem Navarra Krallığı gelirlerinden bir ödenek bağlanmış hem de hak iddia ettiği asalet unvanı kendisine verilmişti. Bu taleplerin karşılanmasında kuşkusuz kendisinin “bilinen” bir isim olmasının önemli rolü vardı. Eğer Piedrola kimsenin tanımadığı, normal bir asker olarak bu isteklerde bulunsaydı talepleri muhtemelen kraliyet bürokrasisinin çarkları içinde sürüncemede bırakılırdı. Neticede Piedrola’nın bir kâhin olarak sadece sıradan halkın değil, aralarında Akdeniz cephesinin önemli komutanları Don García de Toledo ve Don Juan de Austria’nın da bulunduğu soyluların, kraliyet görevlilerinin ve hatta bizzat kralın dikkatini çekmeyi başardığı anlaşılmaktadır.

Miguel de Piedrola’nın kehanetlerinin İspanya’da bu kadar yankı bulmasının iki önemli nedeni olduğu anlaşılmaktadır. Bunlardan ilki kuşkusuz 16. yüzyıl Akdeniz dünyasında apokaliptik düşünce ve kehanetlerin hem toplumsal düzeyde hem de siyasi söylemde oldukça etkili olmasıdır. Osmanlı İmparatorluğu ve İspanyol Monarşisi arasında siyasi ve askeri çekişmenin yoğunlaşmasıyla dünyanın sonuna yaklaşıldığı inancı artmış ve kıyamet beklentileri yaygınlaşmıştır. Bu durum Piedrola’nın kehanetlerinin yayılması için uygun ortamı yaratmış olmalıdır. Miguel de Piedrola’nın kehanet ve öngörülerinin ses getirmesinin ikinci nedeni kendisinin giderek politik bir karakter haline gelmesi olmalıdır. Piedrola, 1580’lerde Habsburg hanedanının ve İspanya’nın sonuna dair apokaliptik kehanetleri vasıtasıyla II. Felipe’nin artan otoritesine karşı muhalif kesimlerin etrafında toplandığı bir karaktere dönüşmüştür. Özellikle kriz ve bunalım dönemlerinde halk arasında kıyamet inanışlarının yayılmasıyla sıkıntılara son verecek ve adaleti sağlayacak bir

kurtarıcı beklentisi artmaktaydı. Bu durum kuşkusuz mevcut idareye muhalif olanlar tarafından da oldukça etkili bir şekilde kullanılabilirdi. Zira apokaliptik işaretlerin temel yorumlanma formu olarak kehanetler otoriteye doğrudan meydan okumadan dolayı ve nispeten daha güvenli bir eleştiriye imkân tanıyordu. Böylece iktidara muhalif olanlar yaygın halk desteği elde ederek tabanlarını genişletmek için kehanetlerden faydalanmışlardı. Buna karşılık İspanya'nın içinde bulunduğu kriz ve buhran ortamında kralın halk arasında karamsarlığa yol açan ve iktidarını eleştiren bir "kâhin"e daha fazla tahammül etmesi mümkün değildi. Böylece Miguel de Piedrola 1560-1587 yılları bir asker ve kâhin kimliğiyle hareketli bir hayat sürdürdükten sonra Engizisyon tarafından mahkûm edilmiş ve kendisinin İspanya'da kralın kâhin-danışmanı olma hayali sona ermişti.

Kaynakça

Ana Kaynaklar

Actas de las Cortes de Castilla, Vol. 9, Imprenta y Fund. De los Hijos de J. A. García, Madrid 1885.

Archivo del Museo Naval (AMN), *Colección Navarrete*, Cilt IV, fol. 134, dt. 13: "Relación breve y verdadera de la jornada de los Gelves".

AMN, Artículo 6, MS. 397, *Colección Sanz de Barutell*, doc. 60: "Constantinopla. 15.I.1574. Cartas por las que avisa sobre la armada turca que irá contra Túnez y la Goleta".

Archivo General de Simancas (AGS), *Estado/Armada y Galeras*, Leg. 447: "Relacion sobre jornadas en 1572".

Kâtib Çelebi, *Tuhfetü'l-Kibâr Fi Esfâri'l-Bihâr*, Haz. İdris Bostan, Ankara 2008.

Vargas-Hidalgo, Rafael, *Guerra y diplomacia en el Mediterráneo: Correspondencia inédita de Felipe II con Andrea Doria y Juan Andrea Doria*, Ediciones Polifemo, Madrid 2002.

Vida y sucesos sumamente estraños del propheta, ni falso ni santo, como él se nombraba, Miguel Piedrola, natural de Logroño, Biblioteca Nacional de España, MSS/10470, fol. 1-117.

Zekeriyazade, *Ferah Cerbe Savaşı*, Haz. Orhan Şaik Gökyay, İstanbul 1980.

Araştırma Eserleri

Amanat, A., "Introduction: Apocalyptic Anxieties and Millennial Hopes in the Salvation Religions of the Middle East", *Imagining the End: Visions of Apocalypse from the Ancient Middle East to Modern America*, Ed. Abbas Amanat ve Magnus Bernhardsson, I. B. Tauris, London/New York 2002, s. 1-23.

- Arı, B., “İlk Osmanlı-Hollanda Münasebetleri”, *Osmanlı*, Cilt I, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s. 493-501.
- Aydın, Yusuf A., *Müteşebbis ve Devlet: 18. Yüzyılda Peksimetçibaşı Nureddin Ağa'nın Yükselişi*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2016.
- Boone, Rebecca Ard, *Mercurino di Gattinara and the Creation of the Spanish Empire*, Pickering and Chatto, London 2014.
- Busbecq, O. G. de, *Türk Mektupları*, Çev. Derin Türkömer, Doğan Kitap, İstanbul 2005.
- Cervantes Saavedra, Miguel de, *Örnek Alınacak Hikayeler*, Çev. Nazlı Hülya Soydan, Kırmızı Yayınları, İstanbul 2010.
- Donuk, A., “Türk Devletinde Hâkimiyet Anlayışı”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi*, Sayı 10-11, İstanbul 1979-1980, s. 29-56.
- Duro, Cesáreo Fernández, *Armada Española*, Cilt II, Museo Naval, Madrid 1972.
- Egido, Teófanés, “Historiografía del Mesianismo en la España Moderna”, *Política y Cultura en la Epoca Moderna: Cambios dinásticos, milenarismos, mesianismos y utopías*, Ed. Alfredo Alvar, Jaime Contreras ve José Ignacio Ruiz, Universidad de Alcalá, Alcalá 2004, s. 461-474.
- Emecen, Feridun M., *Osmanlı Klâsik Çağında Hilafet ve Saltanat*, Kapı Yayınları, İstanbul 2020.
- Emecen, Feridun M., “Lanetli Şehir Düştü: İstanbul'un Fethi ve Kıyamet Senaryoları”, *Osmanlı Araştırmaları*, Sayı 22, İstanbul 2003, s. 191-205.
- Fleischer, Cornell H., “Mehdi ve Binyıl: Osmanlı Emperyal İdeolojisi'nin Gelişimi”, *Osmanlı*, Cilt VII, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2009, s. 149-161.
- García Hernán, E., “La Secularización del Fenómeno Profético en el Siglo XVI”, *Política y Cultura en la Epoca Moderna: Cambios dinásticos, milenarismos, mesianismos y utopías*, Ed. Alfredo Alvar, Jaime Contreras ve José Ignacio Ruiz, Universidad de Alcalá, Alcalá 2004, s. 601-609.
- Ginzburg, Carlo, *Peynir ve Kurtlar: Bir 16. Yüzyıl Değirmencisinin Evreni*, Çev. Ayşen Gür, Metis Yayınları, İstanbul 2016.
- Green-Mercado, M., “Morisco Prophecies at the French Court (1602-1607)”, *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, N. 61, 2018, s. 91-123.
- Green-Mercado, M., “Speaking the End Times: Early Modern Politics and Religion from Iberia to Central Asia”, *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, No. 61, 2018, s. 1-17.
- Green-Mercado, M., “The Mahdi in Valencia: Messianism, Apocalypticism and Morisco Rebellions in Late Sixteenth-Century Spain”, *Medieval Encounters*, No. 19, 2013, s. 193-220.

- Harman, Ö. F., “Dânyâl”, *DİA*, Cilt 8, İstanbul 1993, s. 480-481.
- Heberer, M., *Osmanlıda Bir Köle: Brettenli Michael Heberer'in Anıları, 1585-1588*, Çev. Türkis Noyan, Kitap Yayınevi, İstanbul 2003.
- Hess, Andrew C., “The Moriscos: An Ottoman Fifth Column in Sixteenth-Century Spain”, *American Historical Review*, 74/1, 1968, s. 1-25.
- Hess, Andrew C., *Unutulmuş Sınırlar: 16. Yüzyıl Akdenizinde Osmanlı-İspanyol Mücadelesi*, Çev. Özgür Kolçak, Küre Yayınları, İstanbul 2010.
- İlgürel, M., “Kalender Şah”, *DİA*, Cilt 24, İstanbul 2001, s. 249.
- İnalçık, H., *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, Cilt I: 1300-1600, Çev. Halil Berktaş, Eren Yayıncılık, İstanbul 2000.
- Kagan, Richard L. ve Dyer, Abigail, *Inquisitorial Inquiries Brief Lives of Secret Jews and Other Heretics*, The Johns Hopkins University Press, Baltimore 2011.
- Kagan, Richard L., “Politics, Prophecy and the Inquisition in Late Sixteenth-Century Spain”, *Cultural Encounters: The Impact of the Inquisition in Spain and the New World*, Ed. Perry, Mary Elizabeth ve Anne J. Cruz, University of California Press, Berkeley 1991, s. 105-120.
- Kamen, H., *Spain's Road to Empire: The Making of a World Power, 1492-1763*, Penguin Books, London 2003.
- Kumrular, Ö., *Türk Korkusu: Avrupa'da Türk Düşmanlığının Kökeni*, Doğan Kitap, İstanbul 2008.
- Lea, Henry Charles, *İspanya Müslümanları: Hıristiyanlaştırılmaları ve Sürülmeleri*, Çev. Abdullah Davudoğlu, İnkilâb Yayınları, İstanbul 2006.
- Nalçacı, Nida Nebahat, *Sultanın Kulları: Erken Modern Dönem İstanbul'unda Savaş Esirleri ve Zorunlu İstihdam*, Verita Kitap, İstanbul 2015.
- Necipoğlu, Gülru, “Süleyman the Magnificent and the Representation of Power in the Context of Ottoman-Hapsburg-Papal Rivalry”, *The Art Bulletin*, Cilt 71, No. 3, Eylül 1989, s. 401-427.
- Osborne, R., *The Dreamer of Calle San Salvador: Visions of Seditious and Sacrilege in Sixteenth-Century Spain*, Pimlico, London 2002.
- Parker, G., “Spain, Her Enemies and the Revolt of the Netherlands 1559-1648”, *Past & Present*, No. 49, November 1970, s. 72-95.
- Parker, G., “The Place of Tudor England in the Messianic Vision of Philip II of Spain: The Prothero Lecture”, *Transactions of the Royal Historical Society*, Sixth Series, Cilt 12, 2002, s. 167-221.
- Parker, G., *Imprudent King: A New Life of Philip II*, Yale University Press, New Haven and London 2014.

- Salarcı Baydar, E., *Osmanlı İmparatorluğu'nda Savaş Esirleri Üsârâ-yı Mirî (1650-1720)*, T. C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2020.
- Seidel, F., *Sultanın Zindanında: Osmanlı İmparatorluğu'na Gönderilen Bir Elçilik Heyetinin İbret Verici Öyküsü (1591-1596)*, Çev. Türkis Noyan, Kitap Yayınevi, İstanbul 2010.
- Silvério Lima, Luís Filipe ve Ana Paula Torres Megiani, “An Introduction to the Messianisms and Millenarianisms of Early-Modern Iberian America, Spain and Portugal”, *Visions, Prophecies and Divinations: Early Modern Messianism And Millenarianism in Iberian America, Spain And Portugal*, Ed. Luís Filipe Silvério Lima ve Ana Paula Torres Megiani, Brill, Leiden/Boston 2016, s. 1-39.
- Sotto y Montes, Joaquin de, “Los Grandes Tercios Viejos de la Infantería Española”, *Revista de Historia Militar*, No. 11, 1962, s. 25-63.
- Söyler, O., “İhtilalci Bir Mehdi Şah Kalender Çelebi”, *Atlas Tarih*, Sayı 55, 2018, s. 37-43.
- Söyler, O., “Türk Kültüründe Kehanet ve Safevi Sarayından Osmanlı Sarayına Bir Kâhin: Haydar Remmal”, *Atlas Tarih* (Yayın sürecinde).
- Şahin, Kaya, *Kanuni Devrinde İmparatorluk ve İktidar: Celalzade Mustafa ve 16. Yüzyıl Osmanlı Dünyası*, Çev. Ahmet Tunç Şen, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2014, s. 216-221.
- Tabakoğlu, Hüseyin Serdar, *Akdeniz'de Savaş: Osmanlı-İspanya Mücadelesi*, Kronik Kitap, İstanbul 2019.
- Tabakoğlu, Hüseyin Serdar. “Commanding the Sea: The Spanish Naval High Command in the Early Modern Mediterranean”, *Cihannüma: Tarih ve Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, Cilt II, Sayı I, Temmuz 2016, s. 1-14.
- Tormesli Lazarillo*, Çev. Ertuğrul Önalp ve Arzu Aydonat, Can Yayınları, İstanbul 2015.
- Yağcı, Z. G. ve Esra Nalbant, “İstanbul Tersane Zindanı”, *Osmanlı İstanbulu IV*, Ed. Feridun M. Emecen, Ali Akyıldız, Emrah Safa Gürkan, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2016, s. 83-113.
- Yaşa, Fırat, “Mikro Tarihçilik ve Carlo Ginzburg”, *Dünyada Tarihçilik: Dönemler, Okullar, Yaklaşımlar ve Tarihçiler*, Ed. Ahmet Şimşek, Pegem Akademi, Ankara 2017, s. 255-269.